

Gode erfaringer med par- og gruppevis opstaldning af kalvene fra syv dage

SIDE 2

Ferie forude – stram op om antibiotikarutinerne

SIDE 3

Tidligt første slæt betyder kortere interval til andet slæt

SIDE 4

Dine køer knokler
- pas godt på dem

Anders Ring og en af køerne – før udskiftning af gamle, hullede madrasser.

Sænkede sin kodødelighed fra skyhøj: Tag én ting ad gangen

Hvor skal man begynde, når man overtager en bedrift med høj kodødelighed? Mælkeproducent Anders Ring har lært at vælge sine kampe og prioritere det, som har størst effekt.

Da mælkeproducent Anders Ring overtog Kjærvang ved Gredstedbro i juni sidste år, lå bedriftens gennemsnitlige kodødelighed på 13 pct. Her knap et år efter er gennemsnittet for 2019 nede på 7,6 pct – og for april måned på 2,5 pct.

”Jeg synes, det er et nederlag, hver gang et af vores dyr dør. Derfor har vi arbejdet på at få kodødeligheden ned lige fra starten,” forklarer Anders Ring.

”Det optimale er selvfølgelig, at ingen dør. Men vores mål er, at vi skal klart under landsgennemsnittet* og gerne omkring 2 pct.

Startede med klovne

Men hvor skal man overhovedet begynde, når bedriftens kodødelighed ligger så højt?

For Anders Ring er det vigtigt at prioritere sine kræfter. Man kan ikke løfte alt på en gang. Derfor må man starte der, hvor man kan se, at man får mest ud af det og tage én ting ad gangen.

”Der var ikke blevet klovbeskåret på bedriften i halvandet år, så vi startede med at beskære alle 350 køer på to dage. Så var vi også totalt radbrækkede alle sammen – men vi kunne starte på en frisk,” fortæller han.

Nu er klovbeskæringen sat i system. Klovbeskæreren kommer hver 14. dag og beskærer alle køer for goldning, alle køer efter kælvning, dem som er 140 dage

fra sidste klovbeskæring samt problemkøerne. Sunde klove er afgørende for en lav kodødelighed. En tidligere undersøgelse har vist, at klovlidelser er den primære dødsårsag i ca. halvdelen af tilfældene, hvor en ko dør.

Ud med de slidte madrasser

Så kom turen til madrasser og inventar. De gamle madrasser var slidt op, så de blev erstattet med nye. Det meste af inventaret sad forkert og blev rettet.

”Tilsammen har det nok kostet 300.000 kr. Men her et år efter er ydelsen steget fra 9.000 til 11.500 kg mælk, samtidig med at vi har udvidet med 150 køer. Så det kunne jo i hvert fald godt betale sig,” forklarer Anders.

Tager aktivt stilling til den enkelte ko

Der er også blevet ryddet godt op i køerne på Kjærvang.

”Vi har valgt en ret hård udsætterstrategi. Vi startede med at vurdere, om vi kunne få den enkelte ko igennem en kælvning uden problemer. Fx var mange af dem blevet så fede, at der ville være stor risiko for mælkefeber og ketose i forbindelse med kælvningen,” forklarer Anders og understreger, at man er nødt til at tage aktivt stilling til hver eneste problemko.

”Kan det betale sig at slås i 14 dage med at få en ko på benene, eller er det bedre at aflive den,

så vi får overskud til at fange den næste ko i opløbet? Det er simpelthen så vigtigt at få skabt det overskud, så man er foran, og ikke hele tiden bagud.”

Medarbejderne er nøglen

På spørgsmålet om, hvad der er den største udfordring i forhold til at nedbringe kodødeligheden, svarer Anders Ring uden tøven, at det er medarbejderne.

”Det er helt afgørende, at medarbejderne er klædt på til at se på køerne og fange, hvis der er noget på vej – og så tage sig af det. De må ikke stå om aftenen efter malkning med en tvivlsom ko og tænke, at de andre jo kommer næste morgen. Og hvis de misser noget eller fejlvurderer, tager vi en snak om det. Hvad var det, de skulle have set, eller hvorfor skulle de have vurderet det anderledes?” forklarer Anders.

Ingen mirakelkure

Anders Ring understreger, at hans bedrift ikke er et glansbillede. ”Vi har en ny stald, men også en gammel som er godt slidt. Og der er bare ingen hurtige tricks eller nemme mirakelkure i det her. Vi prøver bare at gøre et godt stykke arbejde,” slutter han.

/ KIRSTEN MARSTAL, SEGES

*Den gennemsnitlige kodødelighed på landsplan ligger pt på 5,5 pct. L&F Kvægs mål er 3,5 pct.

Gode erfaringer med par- og gruppevis opstaldning af kalvene fra 7 dage

Bedre sundhed, trivsel og tilvækst hos kalvene. Sådan oplever otte konventionelle mælkeproducenter opstaldning af kalvene i par eller grupper fra syv dages-alderen. Læs her, hvordan de griber det an.

For at leve op til Fødevareministeriets dyrevelfærdsmærke, hjertemærket, skal kalvene være opstaldet to og to eller gruppevis, fra de er syv dage gamle. Men hvordan griber man det an, hvis man som konventionel mælkeproducent gerne vil leve op til det, men ikke har erfaring med det? Jordbrugsteknologstuderende og praktikant hos SEGES, Marie Futtrup har besøgt og interviewet otte konventionelle mælkeproducenter, som praktiserer tidlig par- eller gruppevis opstaldning, for at høste deres erfaringer og gode råd.

Bedre sundhed og trivsel

"Jeg valgte udelukkende at besøge konventionelle landmænd, fordi jeg gerne ville høre erfaringerne fra nogen, der selv havde valgt denne opstaldningsform, modsat økologer, der er pålagt lovkrav," fortæller Marie Futtrup.

De otte besætninger, hun besøgte, varierede i størrelse fra 35 til 1.250 køer. Men fælles for dem alle var, at de var meget positive overfor den tidlige fælles opstaldning:

"Helt overordnet var der enighed om, at sygdomsniveauet enten er det samme eller bedre, og

at kalvene trives bedre og har en bedre tilvækst," fortæller Marie Futtrup.

De fleste oplever mere rolige og sociale kalve, og at kalvene kan trække hinanden op, så en ellers lidt sløj kalv får drikket med de andre og på den måde måske undgår sygdom.

Ingen oplever, at kalvepasningen er blevet mere bøvlet. Tværtimod oplever de seks af producenterne, at det er blevet lettere at passe

kalve pga. færre antal hytter at strø og muge ud i og mindre tidsforbrug til at lære kalvene at drikke. De to øvrige oplever, at arbejdsbyrden er den samme.

Praktiske løsninger tilpasset bedriften

Ifølge Marie Futtrup er der stor variation mellem de praktiske løsninger, som bedrifterne har valgt.

Tip til tavlemødet:

Klæd medarbejderne på til at fange sygdom i opløbet

Kender dine medarbejdere koens tidlige tegn på sygdom? Ellers så tag en snak med udgangspunkt i faktaark og film.

Medarbejderne er afgørende i arbejdet med at fastholde en lav kødødelighed – eller nedbringe en høj. Derfor er det vigtigt, at du som ejer eller driftsleder sørger for, at de ved, hvad de skal kigge efter for at se, om en ko ikke trives og måske er på vej til at blive syg. Tag en snak på tavlemødet om de vigtigste tegn – fx med udgangspunkt i dette faktaark, som er lige til at printe ud.

Det ligger på landbrugsinfo.dk –> **Kvæg > Dyrevelfærd og dødelighed > Ko- og kalvedødelighed.**

I kan også se filmen sammen om at spotte koens tidlige sygdomstegn:

Bagefter kan I så tage en runde i stalden, og bruge det I har lært.

/ KIRSTEN MARSTAL, SEGES

SPOT KOENS TIDLIGE TEGN PÅ SYGDOM

En højtydende malkeko stiller store krav til omhyggelig pasning. Begyndende småskavanker kan hurtigt udvikle sig. Derfor handler det om at spotte de tidlige tegn på sygdom. For jo hurtigere, man får taget hånd om dem, jo hurtigere kommer hun sig. Her er nogle af de små tegn, som viser, at koen ikke trives optimalt og derfor skal have ekstra pasning og pleje:

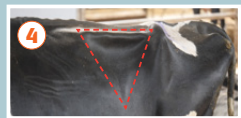
En syg ko vil tit forsøge at isolere sig fra flokken eller blive liggende i sengens nær de andre læneger til foderbordet. Ser du sådan en ko, så gå roligt hen mod hende. Hun skal virke interesseret og dreje hovedet og seer mod dig. Gør hun ikke det, skal hun undersøges nærmere.

En rask ko slår sig ofte i næseborerne. Hvis de er tørre og måske med skårer i kanten, har hun det ikke godt. Læg også ørerne om hun skærer tænder. Det er tegn på, at koen har smerter. Ørerne skal være i bevægelse og dreje sig over mod dig, når du er tæt på. Hænger de slapt ned, er det et alvorligt tegn på sygdom eller smerte.

En krum ryg er tit tegn på smerter. En ko, der går eller står med krum ryg, er oftest halt. Også selvom du ikke præcis kan se, hvilket ben det er galt med. Smerter kan også skamme fra brysthulen eller bughulen.

Hungergruben på koens venstre side skal være tilpas udfyldt. Er den ikke det, har hun ædt for lidt og skal undersøges nærmere. Det gælder køen på højre side too. Hvis vævstæppene fra ryggruben danner en skarp kant, og der ses en tydelig trekant.

Koens normaltemperatur er mellem 38 og 38,8 °C. Over 39 °C er feber, der tyder på alvorlig infektion.

SE OGSÅ FILMEN
Spot koens tidlige sygdomstegn

Hver sin hytte med løbegård, som slås sammen efter nogle dage.

Adskilte enkeltbokse, som slås sammen efter nogle dage.

Parvis opstaldning fra dag ét.

Fælleshytter med 4-5 kalve i hver og med suttebar.

Fotos: SEGES

"De hvide plastikhytter med fælles løbegård bruges meget ved parvis opstaldning, men på forskellig vis. Hver bedrift har sin måde at gøre det på – ingen gør det ens, og det var fedt at se den måde, de alle havde gjort det, så det passede lige til dem," forklarer hun.

De varianter, hun så, var bl.a.: Fælleshytter med 4-5 kalve i hver og med suttebar. Adskilte enkeltbokse, som slås sammen efter nogle dage.

Udendørs plastikhytter, hvor kalvene gik to og to fra dag ét med hver sin hytte og en fælles løbegård. Udendørs og indendørs plastikhytter, hvor kalvene først lærte at drikke i en dags tid og senere blev flyttet sammen med en makker.

Gode råd og anbefalinger

Af gode råd og anbefalinger havde producenterne følgende: Sørg for, at kalvene har nogenlunde

samme alder/størrelse. Vær opmærksom på, at kalvene får den mængde mælk, de skal have. Vær obs på hygiejne og smittebeskyttelse. Og endelig, som en af dem bemærkede:

"Spring ud idet – man kan tit have mange fordomme overfor nye ting, men det er naturligt, sundere og bedre for kalvene, at de går sammen med en anden kalv."

/ KIRSTEN MARSTAL, SEGES

Ferie forude – stram op om antibiotika-rutinerne

Tag en snak om de gode rutiner omkring antibiotikabehandling, før ferien sætter ind.

Travlhed i marken og ferietid øger risikoen for uheld med antibiotika. Derfor er det måske en god idé lige at repetere de gode rutiner på et tavle- eller medarbejdermøde. Her får du de vigtigste:

Besætninger med malkestald

- Mærk køerne før behandling.
- Mærk behandlede køer med røde ankelbånd på begge ben – også goldkøer.
- Gør det synligt for alle, at koen ikke må malkes med – skriv det fx på tavlen i malkestalden.
- Kontroller ALTID koens nummer før behandling – mange uheld skyldes forveksling.
- Orienter personale – også vikarer – om framalkningsprocedurer.
- Hav det rigtige framalkningsudstyr: Separat spand med separat malkesæt og pulsator.
- Skyl malkesæt, mælkeslanger og andet ud-

styr, der har kontakt med mælken, i lukket vand (38-42°C) inden fortsat brug.

- Kontroller altid tilbageholdelsestiden, før mælken malkes med i tanken.
- Hav en detaljeret arbejdsbeskrivelse af hvordan behandlede dyr skal håndteres – lige fra beslutning om, at koen skal behandles, og til tilbageholdelsestiden er udløbet.
- Fravig aldrig disse procedurer – mange uheld skyldes, at aftalte procedurer ikke er fulgt.
- Kontakt en mælke kvalitetsrådgiver, hvis du har spørgsmål om sikker malkning eller ønsker hjælp til at beskrive framalkningsprocedurerne i din besætning.

Besætninger med malkerobotter (AMS)

- Mærk køer – også goldkøer – med halebånd.
- Indtast framalkning så snart det besluttes, at en ko skal undersøges.
- Indtast korrekt tilbageholdelsestid – og

Foto: SEGES

tilbageholdelsestiden, hvis det viser sig, at koen har nedsat ydelse.

- Undersøg altid mælken, før den tages med i tanken igen.

Se også filmene *Korrekte rutiner, før under og efter behandling med antibiotika i malkestald* og *Korrekte rutiner før og efter antibiotikabehandling i robotstalde*. Begge film findes på www.seges.tv

/ MICHAEL BONDE, SEGES

Stængeldannelse i blanding 45 ved hhv. tidligt (tv) og sent (th) 1. slæt. Foto: SEGES

Tidligt første slæt betyder kortere interval til andet slæt

Vær opmærksom på, at jo tidligere, man tager 1. slæt, jo mere stængeldannelse vil der være i 2. slæt. Intervallet mellem første og andet slæt skal derfor tilpasses græssets udviklingstrin ved første slæt.

Høsten af 1. slæt i år er flere steder startet tidligere end normalt – både kalendermæssigt, og i forhold til græssets udvikling. Det har også betydning for 2. slæt. Græssets udviklingstrin på slættidspunktet har stor betydning for, hvordan græsset vil fortsætte væksten til næste slæt. Høstes græsset før begyndende skridning, vil græsset fortsætte den reproduktive vækst og øge tendensen til stængeldannelse – jo tidligere 1. slæt, jo mere stængeldannelse i 2. slæt. Høstes græsset under/efter skridning, vil græsset i højere grad fortsætte en vegetativ vækst med mere bladvækst. Intervallet mellem 1. og 2. slæt skal

derfor tilpasses græssets udviklingstrin ved 1. slæt, så der ved tidligt 1. slæt kun skal være 21-25 dage og ved sent 1. slæt op til 28-35 dage. Ved både tidligt 1. og 2. slæt "frigives" 1-2 uger af vækstperioden. Denne periode kan med fordel bruges til forlængelse af slætintervallet til 3. slæt, da fordøjeligheden af 3. slæt i forvejen ofte er for lav til malkekøer, og dette slæt kan derfor målrettes opdrættet. Du kan bruge værktøjet slætgræs-strategi på landbrugsinfo til at teste din slætstrategi.

/ TORBEN S. FRANSEN, SEGES

Brug aldrig metalbørster i nærheden af dit kvægbrug

Foderet kan blive voldsomt forurenet med metaltråde, hvis der rengøres med børster af metal.

Det må på det kraftigste frarådes at bruge koste med metalbørster i nærheden af kvægbrug. Der er på det seneste fundet voldsomme eksempler på metalforurening af denne type i ensilage. Det bør derfor også frarådes, at vejmyndigheder og entreprenører fejrer veje og pladser med koste monteret med metalbørster i nærheden af kvægbrug og arealer med foderproduktion. Fotoet her viser børstestykker i forskellige længder, fundet ved rensning af ca. 1.000 kg majsensilage med metalfælde. Plansiloen til opbevaring af majsensilagen var før høst blevet fejlet med en rotorkost, hvor hver anden børstehavde metalbørster. Siloen var forsøgt rensset for metalstykker inden ensilering, men alligevel tyder rensning af foderet med metalfælden på et massivt problem med forurening fra metaltråde.

/ NIELS BASTIAN KRISTENSEN, SEGES

Metaltråde fra rensning af majsensilage. Foto: SEGES

Sådan forebygger du sporer i ensilagen

Sporer i mælken gør den til en dårligere råvare. Forebyggelse starter i marken.

Lavt sporetal i mælken opnås ved en kombination af omhyggelig ensilageproduktion og god malkehygiejne.

Og selvom sporer i mælken ikke i sig selv har nogen sundhedsmæssig betydning, så gør det mælken til en dårligere råvare ved fremstilling af ost. Derfor er sporer også en vigtig kvalitetsparameter, der afregnes for hos de mejerier, der udelukkende producerer ost – fx Them og Mammen. Mælk af en god kvalitet i forhold til sporer har et sporeindhold på under 400 pr. liter mælk.

Forebyg sporer i årets ensilageproduktion sådan:

- Jævn og troml markerne og modstå fristelsen til at sætte riven lidt dybere. Ellers øges risikoen for jord i ensilagen. Bruger du maskinstation, så hold øje med, at de ikke går for dybt.
- Placer gyllen korrekt. Udlægning med slæbeslanger skal ske umiddelbart efter slæt, hvor stubben er kort.
- Sørg for en tørstofprocent på 32-37 pct. Ved lavere tørstofprocent vil der meget ofte dannes sporer.

- Kør den finsnittede afgrøde ud i tynde lag på ca. 10 cm. Så er det nemmere at komprimere. Jo bedre komprimering, jo bedre ensilering og jo mindre risi-ko for sporedannelse.
- Dæk grundigt af. Læg et bælte af sandsække langs kanten og forrest på plasten. Det hindrer luft i at passere ind under – også ved udtagning.

/ MICHAEL BONDE, SEGES

